

11. Чередниченко Л. А. Формування полікультурної компетентності майбутнього вчителя у процесі професійної підготовки: дис. ... канд. пед. наук: 13.00.04 / Л. А. Чередниченко. – Харків, 2012. – С. 255.
12. Шайгозова Ж. Н. Подготовка будущего учителя изобразительного искусства к формированию поликультурной личности школьника: автореф. дисс. на соискание ученой степени канд. пед. наук: 13.00.02 “Теория и методика обучения и воспитания (изобразительному искусству в общеобразовательной, средней профессиональной и высшей школе)” / Ж. Н. Шайгозова. – Омск, 2006.
13. Щеглова Е.М. Развитие поликультурной компетентности будущих специалистов: дис. ... канд. пед. наук: 13.00.08 / Е.М. Щеглова. – Омск, 2005. – С. 78.

In the article the sense of policultural competence has been analyzed and its structural components were given grounds. The analyses of foreign and home researches has been given, different approaches to the definition of policultural competence components are summarized.

Key words: *policultural competence, structural components, intercultural dialogue, cultural groups.*

УДК 371.3

Староста В. І.

МІКРОВИКЛАДАННЯ: ОСОБЛИВОСТІ ТА НАВЧАЛЬНІ ЗАВДАННЯ

У статті розглянуто особливості мікрОВИкладання. Показано, що дане поняття можна розглядати як багатоаспектне – засіб професійної підготовки, метод та форма навчання.

Для класифікації навчальних завдань щодо мікрОВИкладання використано таксономію педагогічних цілей навчання в пізнавальній сфері Блума.

Ключові слова: *мікрОВИкладання, метод навчання, форма навчання, навчальні завдання, таксономія Блума.*

Сучасне суспільство ставить перед освітою нові завдання щодо підготовки висококваліфікованих спеціалістів в Україні, які вмiють творчо працювати, орієнтуватися і знаходити правильні рішення у різних складних ситуаціях, проектувати власну діяльність та передбачати наперед можливі її наслідки. Таким чином, виникає необхідність упровадження в навчальний процес досконаліших форм і методів навчання. Особливої ваги набуває дана проблема у контексті активізації навчально-пізнавального процесу під час підготовки майбутніх учителів як найбільш масової професії в державі.

Аналіз останніх досліджень і публікацій, в яких започатковано розв'язання даної проблеми, показує, що науковцями були теоретично обґрунтовані та експериментально досліджені численні різні аспекти активізації навчально-пізнавальної діяльності під час професійної підготовки майбутніх учителів, а саме:

- сутність та структура навчально-пізнавальної діяльності (Ю. К. Бабанський, Л. С. Виготський, П. Я. Гальперін, В. В. Давидов, Д. Б. Ельконін, О. М. Леонтьєв, С. Д. Максименко, В. О. Онищук, С. Л. Рубінштейн, О. Я. Савченко та ін.);
- удосконалення технологій навчання майбутнього вчителя (С. У. Гончаренко, В. І. Бондар, Н. М. Буринська, І. А. Зязюн, О. Г. Мороз, О. Я. Савченко, В. В. Сагарда, Г. К. Селевко, С. О. Сисоева, О. Г. Ярошенко, Т. С. Яценко та ін.);
- проблемне навчання (А. М. Алексюк, Т. В. Кудрявцев, І. Я. Лернер, В. І. Лозова, О. М. Матюшкін, М. І. Махмутов, В. А. Моляко, В. Оконь, М. М. Скаткін, О. М. Топузов, А. В. Фурман та ін.),

- теорія та методика використання навчальних задач (Ю. К. Бабанський, Г. О. Балл, В. В. Власов, В. М. Глушков, Л. Л. Гурова, В. В. Давидов, Д. Б. Ельконін Г. С. Костюк, Ю. І. Машбиць, А. М. Сохор, Л. М. Фрідман та ін.);
- теорія та практика інтерактивного навчання (К. О. Баханов, Г. П. Волошина, О. В. Єльнікова, Н. А. Коломієць, І. Г. Луцик, О. М. Пехота, Л. В. Пироженко, Н. С. Побірченко, О. І. Пометун, Т. В. Сердюк, Н. Г. Суворова, П. В. Шевчук та ін.) тощо.

Важливого значення набуває практична спрямованість професійної підготовки майбутніх учителів, уміння самостійно моделювати та проводити навчальні заняття чи їх фрагменти.

Дослідження показує, що в умовах обмеженого часу аудиторних занять поширюється використання мікрвикладання студентами на практичних чи семінарських заняттях як у педагогічних так і непедагогічних ВНЗ. Наприклад, згідно з [5, с. 126-128] одним з напрямів практичної підготовки студентів вищого педагогічного закладу освіти є використання методики мікрвикладання, яка дає можливість майбутньому вчителю краще підготуватися до професійної діяльності, визначити рівень своїх знань, умінь і здібностей, набутти певного рівня педагогічної майстерності.

Л. О. Савенкова описує особливості використання мікрвикладання, моделювання педагогічних ситуацій, ділових ігор з метою формування комунікативних умінь у майбутніх педагогів [8].

У [9] зазначено, що мікрвикладання, по-перше, надає можливості набувати практичних умінь підготовки до педагогічної діяльності; по-друге, за обмеженого терміну педагогічної практики, який відводиться студентам магістратури галузевих ВНЗ, сприяє набувати практичних вмінь володіння аудиторією, ораторських умінь та умінь самоаналізу і самокорекції лекторської діяльності.

Мікрвикладання поширено у процесі підготовки майбутніх учителів за кордоном, зокрема, вчителів іноземної мови у Великій Британії [2], фізики у Республіці Польща [13], хімії в Словацькій Республіці [12], під час здобуття вищої педагогічної освіти в США [3] тощо.

Словацькі дослідники [11] вказують, що мікрвикладання передбачає формування у студентів – майбутніх учителів уміння використовувати різні методи навчання (наприклад, мотивація учнів, виклад нового чи повторення вивченого матеріалу тощо) шляхом проведення коротких виступів із наступним обговоренням студентами групи.

Таким чином, на нашу думку, дослідження особливостей мікрвикладання дає змогу оновлювати науково-педагогічний процес у вищій школі.

Мета даної статті – висвітлення підходів щодо аналізу особливостей мікрвикладання та основних навчальних завдань у процесі його використання.

Мікрвикладання, згідно з [7], є одним із методів самостійного оволодіння знаннями, які більш знані як проблемні, засновані на творчій пізнавальній активності в ході вирішення проблем.

Автори [5] зазначають, що у студентів, які активно беруть участь у підготовці і проведенні практичних занять із використанням методів мікрвикладання та моделювання фрагментів виховних заходів формуються такі якості як комунікативність, емпатія, педагогічна інтуїція, самовладання, педагогічний оптимізм, які поєднуються з глибокими теоретичними педагогічними знаннями.

У процесі дослідження виявлено, що більшість авторів [2; 10-13 та ін.) аналогічно [5; 7] також розглядають мікрвикладання як метод навчання, наприклад:

- метод творчого навчання, педагогічно доцільний при навчанні студентів магістратури непедагогічних ВНЗ [10];
- метод творчого навчання складної практичної діяльності, який особливо поширений під час навчання студентів педагогічних вузів [7; 13];
- метод навчання, який спрямований на формування практичних навичок викладання у процесі підготовки вчителів [11].

Мікровикладання, згідно з К. Б. Авраменко, – це «серія мікроуроків для індивідуальних та групових занять студентів, на яких відтворюють мініатюрні ситуації та відпрацьовують алгоритми формування методичних умінь (послідовність запитань при проведенні розбору задачі, чергування форм організації та контроль за навчальною діяльністю учнів» класу) [1]. На нашу думку, таке трактування наближає мікровикладання до форми навчання.

С. С. Вітвицька моделювання, рольові ігри, мікровикладання відносить до нетрадиційних методів і форм навчання [3], а В. Т. Сергеев розглядає мікровикладання більш ширше – як засіб ранньої підготовки студентів до педагогічної практики [9].

Погоджуємось із думкою С. С. Вітвицької, що мікровикладання означає створення маломасштабної ситуації з усіма компонентами навчання [3].

Аби з'ясувати сутність мікровикладання, розглянемо трактування в літературі таких понять як «викладання», «метод навчання» та «форма навчання».

Поняття «викладання» більшість дослідників трактують як діяльність учителя в процесі навчання. Наприклад, «викладання – це діяльність учителя в процесі навчання. Воно полягає в постановці перед учнями пізнавального завдання, повідомленні нових знань, організації спостережень, лабораторних і практичних занять, керівництві роботою учнів по засвоєнню, закріпленню й застосуванню знань, у перевірці якості знань, умінь і навичок» [4, с. 52].

В [6] зазначено, що:

- «метод – це серцевина процесу навчання, ланка, яка зв'язує запроєктовану мету і кінцевий результат; характеризуються як багатостороннє, багатовимірне, багатоякісне, поліфункціональне дидактичне явище. Найбільш загальним можна вважати таке визначення: метод навчання – це впорядковані способи взаємопов'язаної діяльності вчителя й учнів, спрямовані на розв'язання навчально-виховних завдань» [6, с. 492-493];
- «форма (лат. forma – зовнішній вид, оболонка) навчання в найбільш загальному розумінні – це способи організації навчання. Форми навчання визначають, яким чином має бути організовано процес навчання, на відміну від методів, які відповідають на питання як навчати» [6, с. 965].

Мікровикладання передбачає викладання, але у даному випадку це викладацька діяльність студентів у процесі їх професійної підготовки. Отже, мікровикладання носить навчальний характер і його можна розглядати як спосіб організації навчання, що моделює викладання (або моделювання окремих видів педагогічної діяльності), тобто, як форму навчання. А реалізуючи дану форму навчання можна використовувати різні методи навчання.

Мікровикладання як форму навчання, на нашу думку, можна виокремити за ознакою «характер рольової діяльності студента» чи «спосіб організації діяльності учасників семінару»: одні виконують роль учителя/викладача, інші – учнів/студентів. Наприклад:

- роль студента (традиційне навчання) – оволодіння знаннями і їх відтворення, формування умінь та навичок шляхом виконання стандартних та нестандартних навчальних завдань, які визначає викладач;
- роль викладача – моделювання професійної діяльності, тобто мікровикладання.

Таким чином, на нашу думку, поняття «мікровикладання» можна розглядати як багатоаспектне – засіб професійної підготовки, метод та форма навчання.

Згідно зі словацькими дослідниками [11; 12], основні етапи мікровикладання є наступними:

- проведення мікровикладання – студент протягом 10-30 хвилин викладає сутність визначеного завдання, наприклад, проводить мотивацію учнів, актуалізацію опорних понять для засвоєння нового навчального матеріалу тощо. Інші студенти оцінюють його діяльність згідно з попередньо визначеними критеріями;
- аналіз діяльності студента (аналіз мікровикладання) – проходить у формі обговорення та оцінювання дій студента, його недоліків і шляхів їх усунення;
- повторне мікровикладання – студент знову, але з урахуванням рекомендацій, повторює свої дії і демонструє на практиці сформовані уміння.

МікрОВикладання може бути [10]:

- елементом лекції (виступом студента за 1-2 питаннями);
- «вкрапленням» на 5-10 хвилин виступом студента чи іншого викладача в лекцію провідного викладача;
- елементом практичного чи семінарського заняття, коли студенту магістратури пропонується провести його фрагмент, присвячений обговоренню 1-2 проблемних запитань;
- елементом індивідуальної консультації, колоквиуму чи заліку, коли магістранту пропонується пояснити окремі питання, здійснити рецензування реферата, есе чи іншого виду завдання, виконаного студентом, аргументовано оцінити його відповідь тощо.

Як правило, мікрОВикладання передбачає використання завдань, які носять професійну спрямованість. Наприклад, в [5, с. 130-131] наведено класифікацію навчальних педагогічних завдань щодо мікрОВикладання, які бажано використовувати на початковому етапі підготовки студентів:

- надати відповіді на запитання, сформульовані щодо певної ситуації;
- вибрати із запропонованих варіантів вірний розв'язок;
- самостійно сформулювати проблему (питання) на основі аналізу заданої педагогічної ситуації;
- підготувати психолого-педагогічну характеристику об'єктів і суб'єктів виховання та їх взаємостосунків у заданій ситуації;
- розв'язати чітко сформульовану педагогічну задачу на основі використання законів формальної логіки;
- розв'язати педагогічну задачу на основі педагогічних знань, діагностики і прогнозування поведінки учасників ситуації;
- здійснити пошук або зконструювати педагогічні ситуації з використанням літературних джерел або фактів реальної педагогічної практики;
- провести класифікацію підібраних раніше задачних ситуацій із практики навчально-виховної роботи за місцем виникнення і протікання педагогічного процесу (ситуації дидактичні, виховні, навчально-виховні), за суб'єктами й об'єктами, що взаємодіють у ситуації; за закладеними у ситуації виховними перспективами (стратегічні, тактичні, оперативні);
- провести професійно-педагогічний самоаналіз особистості в умовах конкретної ситуації і намітити план самовиховання;
- проаналізувати педагогічну ситуацію, використовуючи різні поєднання творчих завдань попереднього типу.

Крім того, у мікрОВикладанні можуть використовуватися [5]:

- аналітичні ситуації;
- проєктивні або конструктивні ситуації;
- ігрові ситуації (мікрОВикладання-ілюстрація, мікрОВикладання-вправа, мікрОВикладання з проблемним завданням, мікрОВикладання-оцінка).

Для класифікації основних навчальних завдань щодо мікрОВикладання (планування, проведення, оцінювання його результатів і т.п.) нами використано таксономію педагогічних цілей навчання в пізнавальній (когнітивній) сфері американського психолога Б. Блума [7, с. 83-84], яка містить шість основних рівнів (категорій), розташованих у порядку зростання складності: знання, розуміння, застосування, аналіз, синтез і оцінка. Зауважимо, що у випадку двох останніх рівнів переважає діяльність творчого характеру.

Такий підхід дав нам змогу розподілити навчальні завдання (табл. 1), які належать до когнітивної сфери і стосуються розвитку пізнавальних умінь та здібностей студентів під час застосування мікрОВикладання, а саме: запам'ятовування і усвідомлене відтворення вивченого матеріалу, вміння застосовувати набуті знання у стандарних та проблемних ситуаціях тощо.

Таблиця 1.

Категорії навчальних цілей в когнітивній сфері Блума та відповідні завдання під час мікрвикладання

Пізнавальний рівень (відповідні уміння)	Навчальні завдання
1. Знання (запам'ятовування і відтворення навчального матеріалу).	Відповідати на будь-які питання, що стосуються мікрвикладання (факти, терміни, поняття та їх визначення, принципи тощо).
2. Розуміння (засвоєння навчального матеріалу та досвіду відповідної діяльності).	Пояснювати, порівнювати, інтерпретувати, перефразувати, класифікувати навчальний матеріал, наводити приклади, встановлювати взаємозв'язки тощо. Напр., описати підходи до планування уроку або виховної справи; як працювати з навчальною програмою, аби проводити підбір навчального та методичного матеріалу, засобів наочності і тощо.
3. Застосування (використання здобутих знань, сформованих умінь і навичок у типових умовах і нових ситуаціях).	Використати поняття або принципи, щоб розв'язати проблему (задачу) в типових і нових ситуаціях. Напр.: відповісти на запитання, сформульовані щодо певної ситуації, обрати із запропонованих варіантів вірний розв'язок; проводити класифікацію педагогічних задачних ситуацій, підібрати навчальні завдання для учнів на різних етапах уроку тощо.
4. Аналіз (усвідомлення принципів організації цілого та поділу його на частини, знаходження та опис частин цілого, виявлення взаємозв'язків між ними).	Виокремити в системі уроку складові для виявлення відношень та ієрархії, організації зв'язків між частинами. Напр., аналізувати фрагменти уроків або виховних справ, різні способи організації виховної роботи, взаємозв'язок різноманітних форм навчальної діяльності; виявляти опорні знання, уміння, навички для вивчення нової теми; бачити помилки і недоліки в мікрвикладанні; проводити аналіз й оцінку педагогічних задачних ситуацій та пропонувати шляхи їх ефективного вирішення; проводити професійно-педагогічний самоаналіз особистості тощо.
5. Синтез (комбінування елементів для одержати нового цілого, нових структур).	Створити нове (чи оригінальне) зі складових елементів (виступ; план уроку, виховної справи, розв'язок задачі тощо). Напр.: моделювати фрагменти педагогічного процесу; прогнозувати подальший розвиток явищ, подій, наслідків чи результатів педагогічного процесу; конструювати педагогічні ситуації з використанням літературних джерел або фактів реальної педагогічної практики; розробити план-конспект проведення заняття чи його фрагментів (демонстрація учителя, учнівський експеримент, розв'язування задачі, мультимедійна презентація і т.п.) тощо.
6. Оцінка (формулювання суджень щодо значення того чи іншого навчального матеріалу – твердження, події, факти, дослідницькі дані і т.п.).	Проводити оцінку (перевірку, контроль) перебігу педагогічного процесу з використанням понять, законів, теорій, принципів у типових та нових практичних ситуаціях; формулювати судження, які ґрунтуються на заздалегідь визначених критеріях. Напр.: проводити оцінку і обирати найбільш ефективні методи навчання під час мікрвикладання; методи та прийоми створення позитивного емоційно-психологічного клімату в аудиторії; підходи до розв'язування певного типу задач; методи і методики для діагностики навчальних досягнень учнів та рівня їх вихованості; складати психолого-педагогічну характеристику учнів та класного колективу тощо.

Таким чином, поняття «мікрвикладання» можна розглядати як багатоаспектне – засіб професійної підготовки, метод та форма навчання, а знання основних навчальних завдань щодо мікрвикладання сприятиме цілеспрямованому його використанню під час підготовки майбутніх учителів.

Перспективи подальших розвідок у цьому напрямі, з нашого погляду, доцільно спрямувати на подальшу розробку та деталізацію можливих навчальних завдань під час мікровикладання тощо.

Список використаних джерел

1. Авраменко К. Б. Використання освітніх технологій у процесі методичної підготовки фахівців початкової школи [Електронний ресурс] / К. Б. Авраменко // Проблеми сучасної педагогічної освіти: педагогіка і психологія. Збірник наукових праць. – 2001. – Випуск №3, частина 2. . Режим доступу:
2. http://archive.nbuv.gov.ua/portal/soc_gum/pspo/2001_3_2/doc_pdf/avramenko.pdf – Заголовок з екрану.
3. Базуріна В. М. Ефективне використання методу мікровикладання у процесі підготовки вчителів іноземної мови у Великій Британії / В. М. Базуріна // Актуальні проблеми трансформації соціогуманітарної освіти: Зб. наук. праць за підсумками Всеукр. наук.-прак. конф. (4-5 груд. 2003 р.); редкол.: О. І. Пометун (голова) [та ін.]. – Кам'янець-Подільський : КПДУ, 2004. – С. 108-109.
4. Вітвицька С. С. Основи педагогіки вищої школи: Методичний посібник для студентів магістратури / С. С. Вітвицька. – Київ : Центр навчальної літератури, 2003. – 316 с.
5. Гончаренко С. У. Український педагогічний словник / С. У. Гончаренко. – К. : Либідь, 1997. – 376 с.
6. Дубасенюк О. А. Методика викладання педагогіки: навч. посіб. для студ. вищ. навч. закл., в яких здійснюється підгот. пед. працівників / О. А. Дубасенюк, О. Є. Антонова. – Житомир : Вид-во ЖДУ ім. І.Франка, 2008. – 492 с.
7. Енциклопедія освіти / Акад. пед. наук України; головний ред. В. Г. Кремень. – К. : Юрінком Інтер, 2008. – 1040 с.
8. Оконь В. Введение в общую дидактику: пер. с польского Л. Г. Кашкуевича, Н. Г. Горина / В. Оконь. – М. : Высш. шк., 1990. – 382 с.
9. Савенкова Л. О. Теоретико-методичні основи підготовки майбутніх педагогів до професійного спілкування: Автореф. дис... д-ра пед. наук: спец. 13.00.01 «Теорія та історія педагогіки» [Текст] / Л. О. Савенкова; Нац. пед. ун-т ім. М. П. Драгоманова. – К., 1998. – 32 с.
10. Сергеев В. Т. Мікровикладання як засіб ранньої підготовки студентів до педагогічної практики / В.Т. Сергеев. – Гуманізація навчально-виховного процесу [Текст] : науково-методичний збірник / М-во освіти і науки України, Слов'янський держ. пед. ін-т ; відп. ред. Г. І. Льогенький. – Слов'янськ : СДПІ, 2001. – Вип. 11. – С. 14-18.
11. Туркот Т. І. Педагогіка вищої школи: навч. посібник / Т. І. Туркот. – К. : Кондор, 2011. – 628 с.
12. Bajtoš Ján. Mikrovyučovanie v pregraduálnej príprave učiteľov / Ján Bajtoš, Renáta Orosová. – Košice : Univerzita Pavla Jozefa Šafárika v Košiciach, 2011. – 86 s.
13. Ganajová Mária. Rozvoj učiteľských kompetencií budúcich učiteľov chémie prostredníctvom mikrovýstupov / Mária Ganajova, Renáta Orosova, Ján Bajtoš, Petra Lechová // In: Research in Didactics of the Sciences. – Kraków : Pedagogical University of Kraków, 2010. – S. 139-141.
14. Glowacki, Marian. Wykorzystanie techniki wideo w kształceniu nauczycieli fizyki w Wyzszej Szkole Pedagogicznej w Czestochowie / M. Glowacki // Kształcenie nauczycieli a reforma systemu edukacji w Polsce : Praca zbiorowa z cyklu: „Drogi i bezdroża kształcenia nauczycieli” / F. Szlosek. – Radom : Wydział Nauczycielski Politechniki Radomskiej; Instytut Technologii Eksploatacji, 2000. – S. 107-113 .
15. http://www.intellect-invest.org.ua/content/userfiles/files/gnvp/GNVP_15.pdf

The article discusses the features of microteaching. It is shown that this concept can be seen as multidimensional – a mean of training, method and form of teaching.

There have been classification of teaching tasks on microteaching with using Bloom's taxonomy of pedagogical learning objectives in cognitive area.

Key words: *microteaching, method of teaching, form of teaching, teaching tasks, Bloom's taxonomy.*